

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ ПОБУТОВИХ НАВИЧОК ДОШКІЛЬНИКІВ
ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»**

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи DO1-M22z,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Людмила УГРЕНЧУК

Керівник: **Леся ГАЛАМАНЖУК**,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Рецензент: **Геннадій ЄДИНАК**, доктор
наук з фізичного виховання та спорту,
професор

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПОБУТОВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ В ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД.....	7
1.1. Вікові особливості дітей у дошкільний період.....	7
1.2. Соціально-побутові навички у вихованні дитини та особливості формування під час трудового виховання.....	10
1.3. Соціально-побутові навички у вихованні дитини та особливості формування під час фізичного виховання.....	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	30
2.1. Організація дослідження.....	30
2.2. Методи дослідження.....	31
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОГО СТАНУ ТА ЗМІСТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТОРИКИ ДІТЕЙ У ДОШКІЛЬНИЙ ПЕРІОД.....	34
3.1. Характеристика показників фізичної підготовленості дітей у дошкільний період.....	34
3.2. Стан захворюваності та функціонування серцево-судинної і дихальної систем дітей у дошкільний період.....	36
3.3. Сформованість умінь і навичок дітей у побутових рухових діях.....	38
3.4. Характеристика змісту фізичного виховання для поліпшення моторики дітей у виконанні побутових рухових дій.....	43
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Упровадження в Україні особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти та технологій комплексного розвитку дитини у дошкільний період актуалізують нове бачення шляхів досягнення визначеної мети. У зв'язку з цим виникає потреба у модернізації організаційно-методичних та реалізаційної засад, підходів, способів формування у дітей умінь і навичок виконання різноманітних рухових дій [7; 10; 50].

Одним із найбільш важливих у аспекті повноцінної теперішньої та майбутньої життєдіяльності дитини є її соціалізація, адже у дошкільний період закладаються основи для набуття самостійності, що, насамперед, формується через оволодіння побутовими навичками. Розв'язання проблеми опанування побутових навичок зумовлене запитом усієї життєдіяльності дитини, зокрема успішної організації навчально-виховного процесу в умовах створеного розвивального та індивідуалізованого розвивально-освітнього середовища [4; 24; 40].

У цьому контексті особливого значення набуває наукове обґрунтування, модернізація наявних і створення нових технологій, методик, що максимально націлені на своєчасний, поступальний і головне діяльний вплив на формування побутових навичок, адже це стане у майбутньому запорукою для набуття дітьми особистісної успішності в багатьох питаннях, а на сучасному етапі – автономними, більш незалежними і самостійними [1; 19; 44; 54].

Теоретичний аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень із означеної наукової проблеми засвідчують їхню спрямованість на формування особистості, яка вже з самого початку спроможна до саморуху і саморозвитку. Іншими словами, дотепер не приділено достатньої уваги до педагогічного процесу, котрий своїм змістом покликаний забезпечити саме досягнення дитиною такої спроможності, як саморух і саморозвиток за допомогою рухової, фізичної активності [14; 53; 59].

Ураховуючи зазначене відмічаємо актуальність порушеної наукової проблеми, недостатня розробленість її теоретичних і окремих прикладних аспектів. Зазначене зумовило вибір теми дослідження: *«Формування побутових навичок дошкільників під час занять з фізичного виховання»*.

Роботу виконано згідно плану науково-дослідної роботи на 2019-2024 роки проблемної лабораторії «Гендерні профілактично-оздоровчі технології фізичного виховання та реабілітації» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за темою «Програмування профілактично-оздоровчих і розвивальних технологій фізичної активності дітей та молоді». Під час виконання визначеного дослідження авторка, як співвиконавиця загальної теми лабораторії, полягала у наступному. Авторка отримала необхідну для успішного дослідження інформацію. Ця інформація відповідала теоретичному рівню дослідження. Крім цього, було отримано емпіричні дані, які відповідали завданням дослідження. На підставі таких даних та необхідної інформації було запропоновано рекомендації щодо організації, формування змісту і їхньої реалізації у практичній діяльності з фізичного виховання у закладі дошкільної освіти, що спрямовані на досягнення позитивного ефекту у формуванні умінь і навичок дітей в побутових рухових діях.

Мета дослідження – розробити рекомендації для підвищення дієвості фізичного виховання в формуванні умінь і навичок дітей в побутових рухових діях.

Для досягнення мети визначили завдання, які необхідно було вирішити. **Завдання** передбачали таке:

1. Визначити стан розв'язання проблеми з формування у дітей умінь і навичок в побутових рухових діях, передусім під час фізичного виховання у закладі дошкільної освіти.

2. Сформувати термінологічну та організаційно-методичну бази дослідження щодо формування у дітей умінь і навичок в побутових рухових діях.

3. Встановити особливості сформованості у дітей умінь і навичок в побутових рухових діях.

4. Розробити рекомендації для підвищення дієвості фізичного виховання у формуванні умінь і навичок дітей в побутових рухових діях.

Об'єкт дослідження – побутові рухові дії.

Предмет дослідження – стан та поліпшення результату з формування умінь і навичок дошкільників у побутових рухових діях.

Методи дослідження. Проведення дослідження забезпечило використання комплексу методів. Вони відповідали завданням, що вирішувалися під час дослідження на теоретичному і емпіричному рівнях. При цьому, у першому випадку використовували *аналіз, узагальнення, систематизацію*. Під час дослідження на емпіричному рівні були використані, передусім педагогічні методи, зокрема *тестування та експеримент*. Водночас, були використані методи *математичної статистики*, що дозволило адекватно опрацювати дані, одержані під час тестування моторних характеристик дітей.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що з'являється можливість запропонувати вихователям та інструкторам із фізичної культури в закладах дошкільної освіти запропонувати організацію, зміст і способи реалізації заходів, що використовуються під час фізичної активності дітей і спрямовані на формування вмінь і навичок у побутових рухових діях. Крім цього, матеріал кваліфікаційної роботи може бути використаний у змісті лекційних занять для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, а також спеціальністю 014 «Середня освіта (Фізична культура)» та спеціальністю 017 «Фізична культура».

Апробація результатів дослідження. Найбільш важливі та значущі положення кваліфікаційної роботи були запропоновані для обговорення на наукових конференціях та для публікації у друкованих виданнях. Зокрема, взяла участь у Всеукраїнській інтернет-конференції «Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти»

(Кам'янець-Подільський, 2022), на якій виступила з доповіддю. Інші конференції, в яких брала участь, – науково-практичні конференції для аспірантів, викладачів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023); тут також зробила доповіді. Водночас за результатами дослідження було опубліковано наукову працю.

Публікації. Деякі результати дослідження представлено у науковій публікації – Л. Угречук, Л. Галаманжук. Фізичне виховання у формуванні навичок дошкільників здійснювати побутову діяльність. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. С. 101-104.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи магістра. Роботу викладено на 66 сторінках, з яких 60 – основного тексту. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 4 таблиці, а також висновків і списку 60 використаних джерела інформації.

ВИСНОВКИ

1. Фізична культура для дітей перших трьох років життя у ЗДО передбачає різні форми рухової активності (рухова активність під час неспання, рухливі ігри та спортивні розваги, рухова діяльність під час музичних занять, зарядка, спеціальні заняття гімнастикою з елементами масажу) і систему загартовувальних засобів. У дітей раннього віку рухи є органічною потребою дитини. Тому, чим менший вік, тим важче пригнітити рухову активність. До фізичної культури для дітей 3-7 років входять ранкова гімнастика, фізкультурні заняття, рухливі ігри, спортивні розваги. Найкращим і загальнодоступним засобом загартовування є природні фактори: повітря й вода, які тренують судинно-рухові рефлекси, роблять їх швидшими, підвищують відповідність конкретним умовам навколишнього середовища.

2. У розвитку та вихованні дошкільників важливе місце займає розвиток соціально-побутових навичок, пов'язаних із самообслуговуванням, дотриманням правил гігієни, підтриманням порядку в груповій кімнаті і на ділянці. Ця праця, як ніякий інший, дає можливість виховати у дітей акуратність, бажання підтримувати чистоту і порядок. Особливе місце в системі виховання дітей займає дошкільний заклад, метою діяльності якого є розвиток дітей. Існують різні методи формування соціально-побутових навичок у дітей дошкільного віку, вибір яких здійснюється відповідно до особливостей дитини, з конкретними умовами і т.д. Опанування даними навичками сприяє розвитку необхідних умінь для соціалізації людини, для формування самостійності, незалежності в побутовому відношенні, що, безумовно, є і фактором розвитку. Формування соціально-побутових навичок відбувається поступово і планомірно. Дуже важливо при цьому активну співпрацю дитячого саду і сім'ї, тому що в першу чергу дитина бере приклад зі своїх батьків.

3. Середній показник захворюваності протягом одного місяця у хлопчиків КГ становить 14,1 %, у хлопчиків ЕГ – 15 %; у дівчаток КГ та ЕГ – це 12,6 % і 13,4 % відповідно; основою є простудні захворювання. Оцінка стану серцево-судинної системи за допомогою коефіцієнту загальної витривалості свідчить, що у дітей КГ та ЕГ значення суттєво не відрізнялися і відповідали середньому рівню. Стан дихальної системи старших дошкільників був таким: на початку показники ЖЄЛ хлопчиків КГ та ЕГ суттєво не відрізнялися ($1159,0 \pm 15,75$ мл та $1149,45 \pm 16,73$ мл відповідно) та вказували на середній рівень розвитку; у КГ дівчаток – $1087,45 \pm 15,14$ мл, ЕГ – $1105,8 \pm 22,26$ мл між собою суттєво не відрізнялися і в обох випадках відповідали нижчому від середнього рівню.

4. Фізична підготовленість відзначається такими особливостями: Отримали результати, які засвідчили наступне. Тестування у бігу на 30 м: у хлопчиків КГ $8,31 \pm 0,45$ с, у дівчаток – $8,34 \pm 0,53$ с; в ЕГ – відповідно $8,92 \pm 0,28$ та $8,93 \pm 0,19$ с. Результат стрибка у довжину з місця в КГ та ЕГ хлопчиків склав відповідно $73,29 \pm 0,86$ см та $73,57 \pm 3,24$ см (рівень вищий від середнього), у дівчат – $68,88 \pm 4,03$ см та $69,13 \pm 1,2$ см (середній рівень). Середні показники човникового бігу 3x10 м у хлопчиків КГ та ЕГ становили $13,52 \pm 0,16$ та $13,48 \pm 0,38$ с відповідно (рівень нижчий від середнього), у дівчат – $13,94 \pm 0,49$ та $13,82 \pm 0,13$ см (рівень нижчий від середнього).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О. П. Школа розумного руху : програма фізичного виховання в системі “ДНЗ – ПОЧАТКОВА ШКОЛА”. Запоріжжя : ЗАППО, 2010. 62 с.
2. Андріанов В. С. Основи фізичного виховання : метод. рек. Кривий Ріг, 2002. 102 с.
3. Андриющенко Т. К. Формування здоров’язберезувальної компетентності у дітей дошкільного віку : монографія. Умань : Жовтий О. О., 2014. 383 с.
4. Андрущенко В. П., Передборська І. М., Клепко С. Ф. Філософія освіти : навч. посіб. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.
5. Арефьев В. Г. Основи теорії та методики фізичного виховання : підручник. Кам’янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2011. 368 с.
6. Бабюк С. М. Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім’ї : автореф. дис.... канд. пед. наук : 13.00.08 Ін-т проблем виховання АПН України. Київ, 2011. 21 с.
7. Базовий компонент дошкільної освіти : науковий керівник А. М. Богуш. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
8. Балацька Л., Галаманжук Л., Єдинак Г., Гнесь Н. Шляхи покращення моторної функції дітей 3–5 років у процесі фізичного виховання. *Вісник Прикарпатського у-ту. Фізична культура*. 2017. Вип. 27-28. С. 6-13.
9. Бар-Ор О., Роуланд Т. Здоровье детей и двигательная активность : от физиологических основ до практического применения. Пер. с англ. И. Андреев. Київ : Олімп. л-ра, 2009. 528 с.
10. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер. : А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол-в : А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна,

Т. С. Ільченко, О. В. Коваленко, Г. М. Лисенко, М. А. Машовець, О. В. Низковська, Т. В. Панасюк, Т. О. Пироженко, Т. І. Поніманська, О. Д. Сидельникова, А. С. Шевчук, Л. Ю. Якименко. Київ, 2012. Спецвип. журн. “Вихователь-методист дошкільного закладу”. 30 с.

11. Бойко Ю. В. Пластик-шоу-класик (або з чого починати засвоювати цю технологію у дошкільному навчальному закладі). Вінниця : ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2013. Вип. 1. 136 с.

12. Валецька Р. О. Педіатрія : підручник. Луцьк : Волин. книга, 2007. 234 с.

13. Валецький Ю. Фізична культура для дітей у дошкільному закладі. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2013. N 2(22). С. 62-66.

14. Вільчковський С. С., Денисенко Н.Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 234 с.

15. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Львів : ВНТЛ, 1998. 335 с.

16. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.

17. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : Видавничий дім «Центр учбової літератури», 2017. 120 с.

18. Власова О. І. Основи психології та педагогіки : підручник. 2-е вид., переробл. Київ : Знання, 2011. 333 с.

19. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. 3-е вид., стереотипне. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.

20. Гавришко С. Г. Оцінка індивідуальних можливостей моторно обдарованих дітей 4–6 років : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2004. 20 с.

21. Галаманжук Л. Л., Балацька Л. В., Єдинак Г. А. Організація і методика фізичної активності дітей дошкільного віку з формування рухового потенціалу : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. 160 с.
22. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Формування умінь, навичок в основних рухах та спеціальних знань у дітей дошкільного віку на сучасному етапі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*. 2017. Випуск 5К (86)17. С. 79–84.
23. Галаманжук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. університет імені Івана Огієнка, 2021. 189 с.
24. Денисенко Н. Ф., Аксьонова О. П. Через рух – до здоров'я дітей. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 121 с.
25. Давиденко О. В., Семененко В. П., Фандікова Л. О. Основи програмування фізкультурно-оздоровчих занять з дитячим контингентом. Тернопіль : Астон, 2003. 144 с.
26. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
27. Єдинак Г. А., Шиян Б. М., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посіб. 3-є вид. стереот. [Електронне видання]. Кам'янець-Подільський : КПНУ імені Івана Огієнка, 2021. 280 с.
28. Єфименко М. М. Денна гімнастика пробудження. *Дошкільне виховання*. 2014. № 4. С. 8–11.
29. Єфименко М. М. Казкова гімнастика. Харків : Ранок, 2007. 64 с.
30. Єфименко М. М. Кумедні фізкультурники. *Дошкільне виховання*. 2014. № 2. С. 17–19.
31. Єфименко М. М. Нові підходи до класифікації рухових порушень у дітей. Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський :

Медобори-2006, 2012. Вип. XIX, у 2 ч., ч. 2. С. 281–290. (Серія : Соціально-педагогічна).

32. Єфименко М. М. Ранкова гімнастика пробудження. *Дошкільне виховання*. 2013. № 11. С. 10–13.

33. Єфименко М. М. Сучасні підходи до корекційно спрямованого фізичного виховання дошкільників з порушеннями опорно-рухового апарату : монографія. Вінниця : ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2013. 356 с.

34. Єфименко М. М. Фізкультура в дитсадку : час змін. *Дошкільне виховання*. 2013. № 8. С. 18–19.

35. Єфименко М. М. Оптимальний руховий режим. *Дошкільне виховання*. 2014. № 7. С. 26–30.

36. Захарова Н. М. Адаптація дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору : монографія. Донецьк : Вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. 218 с.

37. Іващенко О. В. Теоретико-методичні основи моделювання процесу навчання та розвитку рухових здібностей у дітей: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 Чернігівський нац. пед. ун-т імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2017. 40 с.

38. Ковшар О. В. Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти : монографія. Кривий Ріг : Вид. Козлов Р., 2015. 370 с.

39. Корольчук М. С. Психофізіологія діяльності : підручник. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2003. 400 с.

40. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3-7 років : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 с.

41. Кульчицька О. І. Психологічні особливості дітей дошкільного віку : метод. реком. *Обдарована дитина*. 2004. № 7. С. 14-28.

42. Маліков М. В., Богдановська Н. В., Сватъєв А. В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні та спорті: навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2006. 246 с.

43. Маляр Н. С. Організаційно-методичні основи превентивного фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Львів, 2014. 20 с.
44. Мельник І. С. Педагогічна психологія: дошкільний вік : навч. посібник. Київ : Київський у-тет імені Бориса Грінченка, 2013. 128 с.
45. Містулова Т. Є. Математичні методи в теорії і практиці спорту : навч. посіб. Київ : Науковий світ, 2004. 90 с.
46. Носко М. О., Носко Ю. М., Лазаренко М. Г., Жула В. П., Могильний Ф. В., Філоненко О. А. Руховий розвиток школярів різних вікових груп : наукове видання / за наук. ред. М. О. Носка. Чернігів, 2020. 408 с.
47. Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти: монографія. Е. С. Вільчковський, Н. Ф. Денисенко, А. В. Цьось, Б. М. Шиян [та ін.]. Запоріжжя: ЗОІППО, 2010. 250 с.
48. Пивовар А. В. Поєднаний розвиток фізичних і пізнавальних здібностей дітей 5 і 6 років у процесі фізичного виховання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Л., 2005. 20 с.
52. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
49. Поліщук В. В. Розвиток рухових і розумових здібностей дітей 5-го і 6-го років життя в процесі фізичного виховання засобами дошкільного туризму : автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02 ЛДУФК. Л., 2008. 20 с.
50. Про розроблення програм для дошкільної освіти : лист МОНмолодьспорт №1/9-152 від 28.02.13 року.
51. Пустовіт Г. П. Концептуальні засади модернізації змісту сучасної позашкільної освіти і виховання учнів. Рідна школа. 2010. № 10 (970). С. 19-24.

52. Ровний А. С., Ровний В. А., Ровна О. О. Фізіологія рухової активності: підручник. Харків, 2014. 343 с.

53. Розвиток “рухового інтелекту” дітей на заняттях з фізичної культури / за ред. О. П. Аксьонової, Н. Ф. Денисенко, О. І. Миронюк, С. О. Циба. Запоріжжя, 2009. 130 с.

54. Романченко Т. В. Психолого-педагогічні умови створення розвивального середовища для обдарованих дошкільників. *Актуальні проблеми психології : Психологія обдарованості*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Т. 6. Вип. 5. С. 273-281. Сергієнко Л. П. Тестування рухових здібностей школярів. Олімп. л-ра, 2001. 439 с.

55. Сергієнко Л. П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти. Київ : ТОВ «КНТ», 2010. 776 с.

56. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник [в 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ : Олімп. л-ра, 2008. Т. 1. 391 с.

57. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання: підручник [в 2-х т. за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ : Олімп. л-ра, 2008. Т. 2. 367 с.

58. Фізичне виховання: проблеми та перспективи: монографія за загальною редакцією проф. Г. П. Грибана. Житомир: Рута, 2020. 384 с.

59. Шевцов А. Г. Корекція рухової сфери дітей дошкільного віку з використанням психічних структур колективного несвідомого. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2012. Вип. XX у двох частинах. Ч. 2. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2012. С. 446–455. (Серія : соціально-педагогічна).

60. Юзько Т. Методика організації фізичного розвитку дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій : дипломна робота магістра : 012 Дошкільна освіта. Кам'янець-Подільський нац. у-тет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2022. 84 с.